

Nr 79

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 30 maj 1952 (nr 325) med särskilda bestämmelser om in- och upplåning vid centralkassa för jordbrukskredit; given Stockholms slott den 11 februari 1955.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 30 maj 1952 (nr 325) med särskilda bestämmelser om in- och upplåning vid centralkassa för jordbrukskredit.

GUSTAF ADOLF

Sam B. Norup

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås, att förordningen den 30 maj 1952, genom vilken centralkassa för jordbrukskredit provisoriskt berättigats att öka sin inlåning under år 1953 och, enligt förordning den 24 april 1953, jämväl under åren 1954 och 1955, skall äga giltighet även under år 1956.

Förslag
till
Förordning
om fortsatt tillämpning av förordningen den 30 maj 1952 (nr 325) med
särskilda bestämmelser om in- och upplåning vid centralkassa
för jordbrukskredit.

Härigenom förordnas, att vad i förordningen den 30 maj 1952 med särskilda bestämmelser om in- och upplåning vid centralkassa för jordbrukskredit stadgas i fråga om in- och upplåning under år 1953 och, jämlikt förordning den 24 april 1953 (nr 165), utsträcks att gälla även under åren 1954 och 1955, skall äga motsvarande tillämpning jämväl i fråga om in- och upplåning under år 1956.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 11 februari 1955.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM, LINDSTRÖM, LANGE.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Norup, fråga om *fortsatt tillämpning av förordningen med särskilda bestämmelser om in- och upplåning vid centralkassa för jordbrukskredit* samt anför därvid följande.

Den 19 januari 1955 har 1950 års jordbrukskassautredning överlämnat ett betänkande med förslag till lag om jordbrukskasserörelsen m. m. (SOU 1955:1). I betänkandet har utredningen såsom dag för lagstiftningens ikraftträdande förslagsvis satt den 1 januari 1957. Samtidigt har erinrats om att förordningen den 30 maj 1952 (nr 325) med särskilda bestämmelser om in- och upplåning vid centralkassa för jordbrukskredit upphör att gälla med utgången av år 1955 och att anledning torde föreligga att förordningen förlänges att gälla intill utgången av år 1956.

Över frågan om förlängning av 1952 års förordning har, efter remiss av betänkandet, särskilda utlåtanden avgivits av bank- och fondinspektionen, fullmäktige i riksbanken, fullmäktige i riksgäldskontoret samt svenska jordbrukskreditkassan.

Jordbrukskasserörelsens organisation är författningsmässigt reglerad genom förordningen den 5 juni 1942 (nr 325) om jordbrukets kreditkassor (jordbrukskasseförordningen).

Kasserörelsen är organiserad i tre led, jordbrukskassorna, centralkassorna och svenska jordbrukskreditkassan. Varje centralkassa skall vara ansluten till svenska jordbrukskreditkassan och varje jordbrukskassa till den centralkassa, inom vars verksamhetsområde styrelsen har sitt säte.

Jordbrukskassorna är kasserörelsens lokala organ. Deras huvudsakliga uppgift är att bereda sina medlemmar kredit. De härför erforderliga medlen erhåller jordbrukskassorna genom att hos vederbörande centralkassa återbelåna fordringsbevis, som belånats hos jordbrukskassan.

Centralkassorna tjänstgör såsom kreditgivare åt jordbrukskassorna. Medel för detta ändamål anskaffar de bl. a. genom att från allmänheten mottaga inlåning på räkning som av bank allmänligen begagnas — sparkasse-räkning, depositionsräkning, kapitalräkning och checkräkning.

Svenska jordbrukskreditkassan bedriver viss utlåning till centralkassorna samt utövar dessutom kontroll och tillsyn över centralkassorna och jordbrukskassorna.

Jordbrukets kreditkassor är samtliga organiserade såsom ekonomiska föreningar med begränsad personlig ansvarighet. Lagen om ekonomiska föreningar är tillämplig för kassorna i den mån särskilda föreskrifter icke meddelats för dem.

Centralkassornas inlåningsrätt regleras främst genom bestämmelserna i 32 § jordbrukskassaförordningen.

Enligt *första stycket* av denna paragraf äger centralkassa inlåna penningar *dels* till ett belopp, för vilket full täckning hos kassan finnes i kontanta penningar, i medel som för kassans räkning inestår hos riksbanken, jordbrukskreditkassan eller inländskt bankaktiebolag, eller på postgiro, i statens eller Sveriges allmänna hypoteksbanks obligationer eller i fordringar på grund av lån, för vilkas fulla gäldande staten är ansvarig, eller för vilka säkerheten utgöres av inteckning inom sex tiondelar av senast fastställda taxeringsvärdet å jordbruksfastighet, *dels* därutöver till ett belopp motsvarande tolv och en halv gånger centralkassans och därtill anslutna jordbrukskassors fonder och insatskapital.

Enligt paragrafens *andra stycke* må dock i intet fall in- och upplåningen med avdrag av ett belopp motsvarande centralkassans kassa och de medel, som för centralkassans räkning inestår hos riksbanken, jordbrukskreditkassan eller inländskt bankaktiebolag eller på postgiro, överstiga trettio gånger centralkassans och därtill anslutna jordbrukskassors fonder och insatskapital.

Reglerna i 32 § jordbrukskassaförordningen har alltsedan den 1 juli 1948 modifierats genom särskilda bestämmelser om in- och upplåning vid centralkassa för jordbrukskredit. Stadgandena ger vissa lättnader i jordbrukskassaförordningens inlåningsbestämmelser. För år 1953 har sådana bestämmelser givits i förordningen den 30 maj 1952 (nr 325). Dessa bestämmelser har genom förordning den 24 april 1953 (nr 165) förklarats skola äga motsvarande tillämpning i fråga om in- och upplåning under åren 1954 och 1955.

Enligt 1 § 1952 års *förordning* skall vid bestämmande av den omfattning, i vilken centralkassa på grund av stadgandena i 32 § första stycket jordbrukskassaförordningen må in- och upplåna penningar, *dels* med kontanta penningar i centralkassan likställas kontanta penningar i därtill anslutna jordbrukskassor, *dels* med fordringar, som avses i nämnda stadgande, likställas fordringar på grund av lån, för vilka säkerheten utgöres av inteckning inom hälften av det senast fastställda taxeringsvärdet å sådan i 52 § andra stycket sagda förordning omförmäld fastighet, vars huvudsakliga värde består i tomt eller bostadsbyggnad. — Nu angivna bestämmelser träd-

de i stället för bestämmelser av enahanda innehåll i förordningen den 26 juni 1948 (nr 376), vars giltighetstid utlöpte med utgången av 1952.

Enligt 2 § 1952 års förordning äger Konungen på framställning av central-kassa efter hörande av bank- och fondinspektionen medgiva att, utan hinder av stadgandet i 32 § andra stycket jordbrukskassaförordningen, in- och upplåningen med det avdrag, som i nyssnämnda författningsrum sägs, må överstiga centralkassans och därtill anslutna jordbrukskassors fonder och insatskapital det antal gånger, över trettio men högst femtio, som Konungen med hänsyn till omständigheterna finner skäligt bestämma. Dispensregeln i 32 § hade icke någon motsvarighet i förut gällande författningar för kassorna. Det är att märka att dispens kan medgivas endast från den *särskilda regeln* i 32 § andra stycket jordbrukskassaförordningen. Från *huvudregeln* i 32 § första stycket kan undantag ej meddelas.

1952 års förordning tillkom sedan jordbrukskassautredningen anmält, att behov förelåg av provisoriska bestämmelser för centralkassornas inlåningsrätt i avvaktan på att en ny författning om jordbrukets kreditkassor kunde träda i kraft. 1953 års författning om fortsatt giltighet av bestämmelserna i 1952 års förordning föranleddes av en ny framställning från utredningen, vari utredningen förklarade, att ny författning ej kunde beräknas träda i kraft före den 1 januari 1956, varför provisoriska bestämmelser komme att erfordras även för tiden till och med utgången av år 1955. Beträffande motiven i övrigt till 1952 och 1953 års förordningar torde jag få hänvisa till propositionerna nr 185 till 1952 års riksdag och nr 44 till 1953 års riksdag.

I *betänkandet* (s. 146) anmäler utredningen, att den har kännedom om att man inom jordbrukskasserörelsen önskar, att ny lagstiftning om möjligt skall träda i kraft tidigare än den 1 januari 1957, varjämte utredningen förklarar, att den i och för sig ej finner något att erinra mot att så sker. Vidare har utredningen i annat sammanhang (s. 59) redogjort för tillämpningen av den dispensregel som infördes genom 1952 års förordning. Utredningen anför, att dispens, gällande år 1953, under våren 1953 beviljades i tre fall. I ett fall medgavs höjning av relationstalet enligt 32 § andra stycket jordbrukskassaförordningen från 30 till 35, i två fall från 30 till 33. För åren 1954—1955 hade sedermera dispens givits för fyra centralkassor. För alla fyra hade höjning till 35 medgivits. — Utredningens redogörelse torde få kompletteras med uppgiften att numera ytterligare fem centralkassor erhållit tillstånd att utnyttja ett till 35 förhöjt relationstal. Därjämte har en centralkassa, som tidigare fått tillstånd att utnyttja relationstalet 35, gjort framställning om ytterligare höjning till 40. Denna framställning är för närvarande föremål för Kungl. Maj:ts prövning.

Utredningen har i *betänkandet* föreslagit inlåningsregler som utformats efter delvis andra principer än de som för närvarande tillämpas. Till betydande av förslaget i denna del må hänvisas till en i *betänkandet* (s. 78) intagen tablå, avseende in- och upplåningsrättens utnyttjande i procent enligt gällande regler och enligt jordbrukskassautredningens förslag. Den 31/12 åren 1951, 1952 och 1953 skulle vid tillämpning av de i *betänkandet* före-

slagna inlåningsreglerna centralkassorna vid utgången av år 1953 ha utnyttjat sin inlåningsrätt i följande utsträckning: 81 % en kassa, 80 % en kassa, 79 % två kassor, 74 % en kassa, 69 % två kassor, 68 % en kassa, 66 % en kassa, 63 % en kassa och 59 % en kassa. Vid samma tidpunkt år 1953 var inlåningsrätten enligt *huvudregeln* i 32 § första stycket jordbrukskassaförordningen utnyttjad till 99 % av en kassa, till 96 % av tre kassor, till 92 % av tre kassor, till 91 % av en kassa, till 90 % av en kassa, till 87 % av en kassa och till 83 % av en kassa och enligt den *särskilda regeln* i 32 § andra stycket till 101 % av en kassa, till 95 % av en kassa, till 94 % av en kassa, till 93 % av en kassa, till 90 % av en kassa, till 88 % av en kassa, till 86 % av en kassa och till 76 % av en kassa. Tre kassor hade vid denna tidpunkt, med tillämpning av 2 § 1952 års förordning, fått tillstånd att vid beräkning av inlåningsrätten enligt den särskilda regeln använda högre relationstal än 30. — Såsom framgår av den tidigare lämnade redogörelsen för dispensmöjlighetens utnyttjande har numera tillhoppa nio av de elva centralkassorna erhållit tillstånd att överskrida relationstalet 30.

I *yltrandena* har *fullmäktige i riksbanken*, *fullmäktige i riksgäldskontoret* samt *bank- och fondinspektionen* förklarat, att de icke har något att erinra mot att förordningen den 23 maj 1952 (nr 325) får förlängd giltighet intill utgången av år 1956. *Svenska jordbrukskreditkassan* har understrukit att en förlängning av 1952 års förordning uppenbarligen är erforderlig, därest den nya lagstiftningen ej kan träda i kraft den 1 januari 1956. Kassan förutsätter, att en förlängning intill utgången av år 1956 ej skall hindra, att den nya jordbrukskasselagstiftningen kan träda i kraft vid tidigare tidpunkt, t. ex. den 1 juli 1956.

Departementschefen. Förordningen den 30 maj 1952 med särskilda bestämmelser om in- och upplåning vid centralkassa för jordbrukskredit infördes på jordbrukskassautredningens förslag för att provisoriskt tillgodose centralkassornas behov av viss utvidgning av inlåningsrätten under tiden från det 1948 års förordning i samma ämne upphörde att gälla vid utgången av år 1952 och till dess ny lagstiftning skulle träda i kraft. Detta beräknades kunna ske den 1 januari 1954 och förordningen fick därför till en början giltighet endast under 1953. Sedan det visat sig att lagstiftningen ej kunde genomföras förrän tidigast från och med år 1956 blev 1952 års förordning förlängd intill utgången av år 1955. I det betänkande med förslag till lag om jordbrukskasserörelsen m. m., som i januari 1955 avgivits av jordbrukskassautredningen, har utredningen förslagsvis satt dagen för den nya lagstiftningens ikraftträdande till den 1 januari 1957 och förordat förlängning av 1952 års förordning intill utgången av år 1956. Detta förslag har lämnats utan erinran av fullmäktige i riksbanken, fullmäktige i riksgäldskontoret samt bank- och fondinspektionen medan svenska jordbrukskreditkassan tillstyrkt förslaget under förutsättning att dess genomförande ej hindrade att den nya lagstiftningen kunde träda i kraft före den av utredningen angivna tidpunkten. För egen del finner jag förslaget välgrundat.

Det torde ej vara att påräkna, att proposition med förslag till ny lagstiftning kan föreläggas riksdagen i sådan tid att lagstiftningen kan sättas i kraft från ingången av 1956. Skulle det visa sig möjligt att genomföra den före den 1 januari 1957, kan givetvis 1952 års provisoriska bestämmelser sättas ur kraft från och med den dag då inlåningsbestämmelserna i den nya lagstiftningen skall tillämpas. Jag förordar därför att utredningens förslag om förlängning intill utgången av år 1956 genomföres.

Härefter hemställer föredraganden att inom jordbruksdepartementet upprättat förslag till *förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 30 maj 1952 (nr 325) med särskilda bestämmelser om in- och upplåning vid centralkassa för jordbrukskredit* måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Arne Beckman